

Библиографические ссылки

1. ЛОБАНОВА, М. Дьёрдь Лигети — эстетические взгляды и творческая практика 60–70-х годов: критика и размышления. В: *Теория и практика современной буржуазной культуры: проблемы критики*. Москва: ГМПИ им. Гнесиных, 1987, вып. 94, с. 140–172.
2. РАЗГУЛЯЕВ, Р. Последние десятилетия Д. Лигети. В: *Музыкальная академия*. 2007, № 1, с. 205–212.

**LUCRĂRILE PENTRU PIAN ÎN CONTEXTUL CREAȚIEI COMPONISTICE
DE OLEG NEGRUȚA**

WORKS FOR PIANO IN THE CONTEXT OF OLEG NEGRUTA'S COMPOSITION ACTIVITY

ELENA GUPALOVA,conferențiar universitar interimar, doctor în studiul artelor,
Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți

In acest articol autoarea descrie moștenirea pianistică a lui O. Negruța ca parte componentă a creației sale componistice, plasând în centrul atenției perspectiva valorificării lucrărilor pentru pian ale compozitorului în practica concertistică și pedagogică din Republica Moldova. Prezentarea generală a pieselor pianistice cuprinde nu numai creațiile publicate (culegerea “Dispoziție de primăvară”, “Album pentru copii”, piesele „Scherzo”,

„Improvizație” ș.a.), dar și manuscrisele (*Concert pentru pian și orchestră, două caiete „Cântece fără cuvinte”, lucrări polifonice ș.a.*), inclusiv duetele pianistice și transcripțiile personale ale unor lucrări cunoscute („Nocturnă” — fragment din *Concertul pentru trompetă și orchestră, „Hora staccato”* a lui G. Dinicu ș.a.).

Cuvinte-cheie: lucrări pentru pian, folclor muzical moldovenesc, colorit național, desen ritmic, particularitățile stilului, practica pianistică, melodicitate, improvizație

In this article, the author describes the piano heritage of composer O. Negruța as a part of the composer's creativity, placing into focus the perspective of reevaluation of his piano works in the concert and pedagogical activity in the Republic of Moldova. The general presentation of the pianistic works includes not only the published works (the collection “Spring mood”, “Album for children”, the pieces „Scherzo”, „Improvisation”, etc.), but also the manuscripts (Concerto for piano and orchestra, two notebooks „Songs without words”, polyphonic works, etc.), including the pianistic duets and personal transcriptions of some well-known works („Nocturne” — fragment from the Concerto for trumpet and orchestra, „Hora staccato” by G. Dinicu, etc.).

Keywords: works for piano, Moldovan musical folklore, national feature, rhythmic colouring, peculiarities of style, pianistic activity, melodicity, improvisation

În cea de-a doua jumătate a secolului XX — începutul secolului XXI, în Republica Moldova au fost create numeroase lucrări pianistice de diferite feluri. Pe parcursul acestei perioade în practica concertistică și pedagogică autohtonă au fost introduse lucrări de anumite categorii și genuri ale autorilor moldoveni.

Menționăm, că una din condițiile completării repertoriului cu un opus nou este tratarea artistică de care dă dovadă compozitorul în procesul de creație — valoarea artistică și conținutul lucrării sunt unicele criterii ale acestei selecții. Compozitorul poate obține o adevărată strălucire și amploare a creației sale doar atunci, când prin talent și măiestrie selectează mijloacele de expresie adecvate concepției lucrării și utilizează în întregime resursele instrumentului. În acest sens, de o importanță majoră pare de a fi corespondența dintre concepția artistică a lucrării și a mijloacelor de expresie muzicală, ce servesc pentru realizarea acestei concepții, precum și corelarea conținutului cu forma lucrării. Iată de ce, unitatea dintre aceste două elemente esențiale ale unui discurs muzical de natură artistică este proprie creațiilor ce au intrat în repertoriul didactic autohton.

Lucrările semnate de Oleg Negruța se regăsesc printre acestea, suscitând interesul profesorilor și interpreților prin arhitectonică bine proporționată, armonioasă, factură pianistică comodă, liniile melodice arcuite, expresivitate nedisimulată.

În acest context, amintim aici unele date biografice ale compozitorului, care pot clarifica anumite tendințe și trăsături ale creațiilor sale. În anul 1960, O. Negruța a absolvit Colegiul de muzică din Odesa, în clasa de vioară a lui Pavel Melamed. În primul an al clasei de compoziție, la Institutul de Arte *G. Musicescu* din Chișinău, a studiat cu Valerii Sârohvatov. După plecarea profesorului său din Moldova, compozitorul și-a continuat studiile în clasa lui Solomon Lobel, absolvind cu succes cursul său de compoziție în anul 1967. La acel timp, tânărul compozitor deținea în portofoliul său componistic un șir întreg de lucrări pentru pian și simfonice.

O. Negruța și-a început activitatea componistică în același an — 1967, debutând, totodată, și pe tărâmul pedagogic — pe parcursul a 40 de ani, până în prezent, el predă în clasa de improvizație, compoziție și discipline teoretice la Școala de Arte *A. Stârcea* din Chișinău, școală în care au fost aprobate, în toți acești ani, — în practica pedagogică și de concurs, — toate lucrările sale noi.

Din anul 1970 O. Negruța este membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova, fiind un compozitor prolific, ce a scris nu doar numeroase lucrări cameral-instrumentale și vocale, dar și lucrări simfonice, corale, de estradă și jazz. El a compus diferite suite orchestrale, fantezii, o cantitate impresionantă de parafraze pentru diverse instrumente și orchestră simfonică.

O. Negruța este autor al peste 200 de cântece, romanțe, lucrări camerale și corale ce au intrat în repertoriul școlilor de muzică, colegii, licee și instituții superioare de învățământ muzical.

De asemenea, a compus 16 concerte pentru diverse instrumente cu orchestră, — manifestând preferință instrumentelor aerofone, compozitorul a scris și concerte pentru vioară, pian, violoncel, contrabas, marimba, pentru soprano de coloratură, acest gen cuprinzând în creața sa aproape întreaga paletă orchestrală. 9 din cele 16 concerte sunt predestinate instrumentelor aerofone — câte 3 pentru flaut, oboi și clarinet, 2 pentru corn, câte 1 concert pentru trompetă, trombon și fagot, — instrumente aflate printre preferatele compozitorului. Cele două concerte pentru clarinet sunt dedicate feciorului său¹, clarinetist, care a fost și primul interpret al acestora.

Chiar de la începutul activității sale, compozitorul a abordat genurile de estradă și jazz,³ creând pentru orchestra de jazz (*Suita* pentru tineret — 1968, *Balada* pentru saxofon-alto cu orchestră — 1982) și pentru orchestra de estradă simfonică (*Scherzo* — 1965, *Suita* pentru 4 tromboane — 1975, ciclul de *Parafraze* — 1966–1976). Mai târziu unele din aceste lucrări au fost utilizate de către compozitor și în compozițiile pentru pian (*Vals de concert*, *Impromptu*, *Ragtime* [1], *O plimbare* [2]).

La 18 decembrie 2012, în Sala mare a Filarmonicii din Odesa a avut loc seara de creație a compozitorului. Oleg Negruța a evoluat ca pianist, iar alături de el a fost orchestra de cameră a Filarmonicii condusă de Igor Șavruk. Compozitorul a pregătit pentru trombonistul Andrei Țukanov o sarcină deloc ușoară, încredințându-i interpretarea *Elegiei* pentru trombon și orchestră de coarde, dedicată tatălui său, care a cântat la trombon în orchestra Operei din Odesa pe parcursul a mulți ani. La concert au participat și nepoții compozitorului ce locuiesc în Odesa — Igor Znatokov (clarinet, saxofon) și Evgheni Zarubaev (flaut), laureați ai concursurilor internaționale.

Relativ recent, Oleg Negruța a participat la Concursul internațional al compozitorilor *Iurii Falik* (renumit compozitor, violoncelist, dirijor și pedagog rus), inițiat și organizat de Ansamblul de violonceliști din Sankt-Petersburg, condus de Olga Rudneva. Concursul a avut loc în mai-iunie 2012. Condițiile preselecției la acest concurs stipulau prezentarea unei lucrări în aranjament pentru 8 violoncele sau ansamblu de violoncele cu pian, timpul sunării fiind limitat la 7 minute. Au fost prezentate 73 de partituri semnate de 54 de participanți din Bielorusia, Belgia, Bulgaria, Germania, Spania, Letonia, Lituania, Republica Moldova, Rusia, Ucraina, Elveția ș.a.

Oleg Negruța a devenit laureat al acestui Concurs cu lucrarea sa *Romanță* (pentru 8 violoncele), lucrare ce reprezintă transcripția orchestrală a *Romanței* pentru pian (*Es-dur*), scrisă în anul 1980.

Domeniul artei pianistice reprezintă un adevărat laborator artistic pentru compozitor, în care, pe parcursul întregii sale vieți, și-a perfecționat metodele de abordare a melosului popular în muzica instrumentală. Creația sa pianistică denotă trăsături specifice marcate de un desen melodic pronunțat, bazat pe melosul folcloric, concepțiile de amploare orchestrală și tendința spre un stil concertistic de virtuozitate. Multe din lucrările sale abundă în melodii pline de dinamism, vivacitate, de ritmuri dansante răscolitoare. Aproximarea de intonațiile populare conferă muzicii sale prospețime, căldură și originalitate națională.

Secretul succesului muzicii lui O. Negruța rezidă în capacitatea specială de a comunica de la suflet la suflet, umplându-ne cu sentimente de bunătate și căldură. Muzica *Concertului pentru copii*

¹ O. Negruța a avut norocul să găsească susținerea necesară tumultoasei sale naturi artistice. Astfel, soția și fiica sa sunt profesoare de pian, iar fiul a devenit clarinetist. Practic, toate rudele sale desfășoară activități legate de muzică — sora sa ce locuiește la Moscova este muzicolog, iar fratele — violonist concertist la Paris.

(1998), dedicat nepoatei sale Iulia, este deosebit de pitorească, emoțională, de o plasticitate ritmică deosebită. Incluzerea în creațiile sale a unor melodii populare tradiționale este tratată de autor ca o metodă de popularizare și familiarizare, sub o formă accesibilă, a copiilor cu folclorul muzical moldovenesc.

Astfel, în calitate de temă secundară a primei părți a *Concertului pentru copii* apare melodia *Vine, vine primăvara* [3]. Alegerea acestei melodii pline de vitalitate și căldură i-a permis autorului să-și exprime elanul tineresc optimist.

Piese pentru pian ale lui O. Negruța sunt axate pe teme expresive, plastice, ce se memorează cu ușurință, având trăsături naționale și genuistice specifice. Ele se disting prin finețea transpunerii coloritului național moldovenesc. Muzica unor opusuri semnate de compozitor poate fi prezentată în interpretare vocală (sau ansamblu vocal) cu acompaniament. În multe lucrări pianistice predomină indicații ale autorului precum: *Andante cantabile*, *Cantabile molto*, *Andante espressivo*, *Dolce*.

În general, pentru moștenirea pianistică a lui O. Negruța sunt caracteristice exprimarea caldă, nedisimulată, coloritul național pregnant, tendința spre utilizarea unei facturi armonic-acordice dense, a unor armonii complexe și a dezvoltării melodice a discursului muzical. Prima culegere autohtonă (apărută în redacția pedagogică și interpretativă a L. Vaverco, în anul 1979), include câteva lucrări ale compozitorului, printre care *Improvizație* și *Scherzo*, ce au devenit repede foarte populare în practica pianistică republicană, ce cuprinde toate verigile sistemului învățământului muzical (școli, licee și colegii de muzică, instituții superioare de muzică).

În toate lucrările pianistice ale lui O. Negruța se resimte cunoașterea profundă a acestui instrument muzical. De regulă, compozitorul propune interpretului sarcini artistice și tehnice destul de complicate. Astfel, în piesele de virtuositate de concert *Scherzo* și *Improvizație în e-moll (Impromptu nr.1)* au fost utilizate diverse tipuri ale tehnicii pianistice, factură densă, desene ritmice complexe. Compartimentele extreme mai rapide, ce amintesc de o sărbătoare, contrastează în mod pregnant cu tematica plastică a celui de-al doilea compartiment, scris în stilul unei hore moldovenești.

Exemplul nr. 1. O. Negruța. *Scherzo* în *D-dur*

Deși melodiile acestor piese sunt de natură violonistică, totuși, linia lor melodică se înscrie în mod organic în sonoritatea pianistică datorită preferinței pentru o factură comodă și cunoașterea subtilă a particularităților instrumentelor cu coarde.

O. Negruța a scris cea mai mare parte a lucrărilor sale instrumentale la comanda profesorilor școlilor de muzică pentru copii, a liceelor și a Cabinetului metodic al Ministerului Culturii al

Republicii Moldova (anii 70–90 ai secolului XX), în care secția de pian era condusă de Irina Stolear. Pe parcursul întregii sale activități, compozitorul a adus o contribuție importantă în formarea repertoriului pianistic didactic și concertistic autohton pentru copii și tineret. Putem aminti aici *Suita pentru copii* scrisă în 1977. Unele piese din acest ciclu au fost publicate în anul 1987 în creștomația pentru pian redactată de L. Reaboșapca și G. Teseoglu (*Glumă în poiană, Vioara mea, Rondo*) [4] și în 2006, în culegerea *Răsai, soare!*, îngrijită de I. Stolear (*Noaptea în codru, Ploița de toamnă, Ceasul*) [5].

Printre lucrările editate în secolul trecut, una din cele mai interesante este *Fuga în e-moll*, fiind inclusă în 1980 în culegerea *Piese pentru pian ale compozitorilor Moldovei*, în redacția lui A. Miroșnicov [6]. Predilecția compozitorului pentru polifonie a fost moștenită de la primul său pedagog de compoziție — V. Sârohvatov, care a semnat ciclul pentru pian *Partita în b-moll în 7 părți*, dedicat lui S. Richter [7]. De asemenea, O. Negruța a mai compus câteva cicluri de lucrări polifonice, încă nepublicate: *Preludiul și fuga în h-moll, Suita polifonică în trei părți (Preludiu. Passacaglia și Fuga)* ș.a.

Majoritatea lucrărilor originale ale compozitorului conțin dificultăți tehnice și artistice destul de importante. Multe dintre acestea sunt adresate studenților colegiilor, liceelor de muzică și Conservatorului (astăzi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice). Unele dintre lucrările sale pot fi auzite în programele de concert sau la concursurile republicane (*Hora de concert, Romanța, Impromptu* ș.a.). Aprobarea lor concertistică are loc de cele mai dese ori în cadrul examenelor la școlile de muzică, la concursurile pentru copii și tineret, la prezentările noilor culegeri pentru pian ale compozitorilor Republicii Moldova. Astfel, în anul 2009 la Colegiul de muzică „Șt. Neaga” a avut loc prezentarea culegerii lui O. Negruța *Dispoziție de primăvară* (în redacția lui I. Stolear [8], iar în anul 2011 — a pieselor din culegerea pentru pian *Din vremuri de demult* (îngrijită de I. Stolear și L. Neaga [9]). Aceste evenimente nu puteau avea loc fără sprijinul profesorilor și al elevilor acestei instituții.

Oleg Negruța este unul din cei mai receptivi compozitori din republică. La solicitarea cunoscutului duet pianistic A. Lăpășcu și Iu. Mahovici el a efectuat transcrieri pentru ansamblul de pian, printre care și *Hora staccato* de G. Dinicu [10]. De asemenea, compozitorul a transpus pentru ansamblu de pian și numeroase compoziții proprii.

Hora de concert există în două versiuni instrumentale: pentru pian solo și duet de pian, constituind un fragment din *Variațiunile* (variațiunea a patra), create încă în anii 70 ai secolului trecut. Ca lucrare solistică, *Hora* a fost nominalizată ca piesă obligatorie la Concursul *E. Coca* în anul 2003, la categoria „C” [11].

Există variante pentru pian solo și duet pianistic ale piesei *Ragtime*, scrisă în original pentru orchestra de jazz cu care compozitorul a colaborat pe parcursul a 20 de ani. *Improvizația în e-moll (Impromptu nr.1)* pentru pian a fost și ea transcrisă pentru țambal, cu titlul de *Capriciu. Impromptu nr.2 în G-dur* și *Vocaliza* pot fi regăsite în minunatele transcripții pentru violoncel și orchestră.

Unele lucrări pentru pian ale autorului au apărut mult mai târziu decât versiunile lor orchestrale. Spre exemplu, fragmentul din *Concertul pentru trompetă și orchestră (Nocturnă)* a fost compus în 1990, iar transcripția sa pentru pian a apărut abia în 2005 [12]. Ciclul pentru pian *Cântece fără cuvinte* (2009) a fost creat în baza unor lucrări cameral-vocale și instrumentale compuse mai devreme. Astfel, primul *Cântec fără cuvinte* (din volumul 1) are tangențe tematice cu cântecul *Unde să te găsească*, iar cel de-al doilea *Cântec* — cu cântecul *Tu ai fost, dragoste*; cântecul cu numărul 10 — cu *Fantezia* pentru flaut și orchestră.

Lucrările pentru pian ale compozitorului se bucură de o mare popularitate în practica pianistică republicană și datorită faptului că autorul scrie o muzică originală, bazată pe intonații, ritmuri și moduri caracteristice muzicii naționale, adresată nu doar copiilor, tinerilor ci și muzicienilor maturi. Toate lucrările sale denotă limpezimea frazării, precizia articulării, contururile tematice elastice, hașurile fine, avânturile strălucite în culminații și contrastele dinamice expresive care se întâlnesc și în interpretarea lăutărească.

Multe din lucrările pentru pian ale lui O. Negruța cuceresc prin sinceritatea exprimării, bogăția melodică, căldura sufletească și optimismul debordant. De regulă, autorul nu apelează la citate ale unor melodii folclorice, ci încearcă să „reconstituie” o melodie populară, după trăsăturile și formele ei esențiale. Așa sunt, spre exemplu, cele două *Romanțe* ale sale (1980, 1996), *Vocaliza*, *Momentul muzical* (dedicat fiicei sale Irina), cât și numeroasele *Hore*, *Scherzo*, *Preludii*, *Balade* ș.a.

Reieșind din cele expuse mai sus, remarcăm unele trăsături specifice stilului componistic al lui Oleg Negruța, cât și principalele tendințe proprii lucrărilor sale pentru pian:

- Melodicitatea: cantilena splendidă, de respirație largă, melodii supte, limpezimea frazării, diversitatea tematică;
- Axarea pe folclorul național: transpunerea, prelucrarea și citarea unor melodii de dansuri și cântece cunoscute, utilizarea sistemelor sonore și ritmice populare, frecvența utilizării ornamentelor (mordentelor, trioletelor ș.a.);
- Caracterul improvizatoric: axarea pe stilul lăutăresc, imitațiile cântecului păsărilor sau a unor instrumente muzicale;
- Tangențele cu muzica de jazz: utilizarea unor armonii moderne specifice acestei muzici, a disonanțelor, a intonațiilor și a ritmicii proprii acestuia — *blues*, *ragtime* (sincope, poliritmie);
- Tangențele cu genul de rapsodie: tendința spre expunerea liberă a materialului muzical; utilizarea frecventă a genurilor de fantezie, parafrază, variațiuni, axarea pe principiile dezvoltării melodice variantice;
- Caracterul polifonic: polifonia imitativă, heterofonia ș.a.;
- Pe plan factual, — melodii expuse în dublări de terță, sextă, octavă, abundența *arpeggiato* și preferința pentru structuri acordice;
- Laconismul, caracterul grațios, integritatea formei, preferința pentru formele tripartite (deseori utilizează reprizele în oglindă, cu dublarea temelor în octavă);
- Optimismul debordant: culminații strălucite, caracterul dinamic, dezvoltarea fulminantă, ardoarea și însuflețirea lucrărilor de dans și scherzo.

În încheierea acestui articol am dori să punctăm câteva concluzii.

1. Aspectul plastic, caracterul materialului tematic intonațional, detaliile ritmice, de factură în lucrările publicate ale lui O. Negruța reflectă trăsăturile individualității artistice ale compozitorului.
2. Toate lucrările amintite mai sus, s-ar raporta mai mult la interpreți deja formați, capabili să pătrundă în concepția autorului și să „aducă la viață” imaginile artistice ale muzicii compozitorului.
3. Pentru a interpreta cât mai veridic lucrările lui O. Negruța e bine ca muzicianul să posede o bună tehnică pianistică, dar și o bogată educație și cultură muzicală.

Compozitorul pune în fața interpretului sarcini destul de complexe:

- Îmbinarea caracterului improvizatoric cu precizia organizării ritmice,

- posedarea unei măiestrii în interpretarea cantilenei,
 - utilizarea largă a întregului spectru de procedee pianistice de factura – tehnica „mășcată”, notele duble, arpeggiato ș.a.,
- ce necesită prezența unei experiențe profesionale serioase a interpretului.

Referințe bibliografice

1. *Crestomația repertoriului pedagogic pentru două pian* (din operele compozitorilor moldoveni). Alcăt. G. Teseoglu. Chișinău: Lumina, 1992.
2. *Piese de jazz pentru pian*. Alcăt. V. Bitkin. Chișinău: Literatura Artistică, 1986.
3. *Piese pentru pian*. Alcăt. și ed. îngr. L. Vaverco; red. Iu. Țibulschi. Chișinău: Literatura Artistică, 1979.
4. *Crestomație pentru pian: (clasele I-IV ale șc. de muzică)*. Ed. îngr. de L. Reaboșapca și G. Teseoglu; red. Z. Tkaci. Chișinău: Lumina, 1987.
5. *Răsai, soare!:* album pentru elevii din școlile și studiourile de muzică: cl.I-IV. Sel. și îngr. I. Stolear. Chișinău: Pontos, 2006.
6. *Пьесы композиторов Молдавии для фортепиано*. Ред.-сост. А. Мирошников. Москва: Музыка, 1980.
7. SÎROHVATOV, V. *Creații polifonice: pentru pian*. Sel. și îngr. I. Stolear. Chișinău: Pontos, 2010. ISBN 979-0-3480-0074-9.
8. NEGRUȚA, O. *Dispoziție de primăvară: piese pentru pian*. Sel. și îngr. I. Stolear. Chișinău: Pontos, 2009. ISBN 978-9975-51-035-6.
9. *Din vremuri străvechi*. Sel. și îngr. I. Stolear și L. Neaga. Chișinău: Pontos, 2011. ISBN 978-9975-51-236-7.
10. *Opere alese*. Vol. 3. J. Brahms, S. Rahmaninov, G. Dinicu, F. Poulenc. Transcriere pentru două pian de A. Lăpăcuș, Iu. Mahovici, O. Negruța. Chișinău: Epigraf, 2003.
11. *Fantezie: album de piese și ansambluri pentru pian*. Sel. și îngr. L. Neaga. Chișinău: Pontos, 2012. ISBN 978-9975-51-403-3.
12. *Transcrieri pentru pian*. Sel. și îngr. I. Stolear. Chișinău: Pontos, 2009. ISBN 978-9975-51-074-5.